

Halász Glória

Intellekt, kuss!

GEORGES FEYDEAU: A HÜLYÉJE

Az Örkény István Színház a darab születésénél több mint fél évszázaddal későbbi kulisszák közé, a hatvanas évek túlformált közegébe helyezi Hamvai Kornél fordulatait tekintve hangsúlyosan mai fordításában *A hülyéje* címmel illetett Feydeau-művet. De a szintén túlformált jelenből miért is utazunk vissza az időben?

A formák és az anyagok némi stilizáción túl tökéletesen korhűek. A plafonig parkettával borított játékterben kényelmetlenül sikkesre vett kosztümökben és lakktopánokban kergetőznek a szereplők (a díszlet és a jelmezt Izsák Lili tervezte). A hangsúlyozást és a frappáns aláfestést pedig az említett évtizedben gyakran hallható zenét idéző ütőhangszerek szolgálják (zeneszerző: Lázár Zsigmond). A milió ismerős a korabeli amerikai televíziós komédiákból, a hozzájuk hasonló színes vagy a hazai fekete-fehér filmekből, amilyen a *Butaságom története* 1965-ből vagy a *Tanulmány a nőkről* 1967-ből, s a formán belüli leleményes megoldások valóban humorforrást jelentenek. Az első felvonás mikrofonfrizurájú és higanymozgású fekete inasa (Mohai Tamás alakításában) különösen jó karikatúra, bár a hatvanas években nyilván kevés kollégája szaladgált a polgári portákon. A sikeres múltidézés azonban a nosztalgikus atmoszférán túl mindenképpen felveteti a kérdést: miért választották a megcsalásról és megcsalatsról szóló történet közegéül éppen ezt a korszakot?

A korban magában és az akkor készült alkotásokban – mint például a fent említettekben – adott egyfajta ellentmondás a túlformált felszín és a mélyben rejlő között. A rendezettre dizájnolt otthonokban ugyanúgy félrekacsintottak a kalandra vágyók, mint Feydeau bódítóan buja szalonjaiban. Továbbgondolva, eljuthatunk egészen az emberi természet azon vonásáig, hogy igyekszik minél decensebbre rendezni a mások által láthatót, elrejtteni vágyván a zúrt és zavart, ami belül uralkodik. Egy jól látható és minden történést keretező ötlet számos, a fentiekhez hasonló gondolattal alátámasztható, de az ötlet – ezúttal – mégsem válik mindent átható gondolattá, az értelmezés mozgatójává. A szereplők ugyan gyakran stilizáltan viselkednek, de nem mindenki és nem mindig, ráadásul nem következetesen a kulcsínhez igazodva. Napjaink konyhanyelvén megszólaló közönséges és érzelemből építkező, továbbá a humorosra rajzolt intellektualitást fricskázó és nadrágletolós (esetünkben kicsit durvább: párnabaszós) poénok is helyet kapnak. Akkor vajon a kettősség ezen elve szerint akár miért nem a XXI. század letisztultul sterilizált (ráadásul sokszor retro) világába helyeződnek a történé-

sek? Talán az volna a válasz, hogy élhetőbb a praktikummal kiegészített dizájn.

Az előadás így nem mutat túl egy pontosan értelmezett, éppen ezért majd' minden petárdáját sikeresen eldurantó komédiánál. A darab egyébként (pimaszul röviden összefoglalva) arról szól, hogy mindenki azt hiszi a párjáról, hogy megcsalja, ezért bosszúból vissza akarja csalni, végül senki nem csal meg senkit. Egy szereplőt pedig körülbelül háromszori, valójában el sem követett házasságtöréssel vádol a hatóság, természetesen ő lesz a címszereplő (lásd *A hülyéje*, korábbi közismert elnevezésével *A balek*). Az újjászült szöveget éppen a milió tompítja le, bár néhány egészen váratlan gag (a már említett párnaszex vagy egy eleresztett szellentés) kacagtatóan közönségessé tupírozza az előadást. A koreografált tömegverekedés és a realista játékmód együtt létezik, és bár minőségileg nincs köztük különbség, tökéletesen elválnak egymástól. A sok-sok külső és belső momentum nem olvad egy nyelvvé, az előadás emiatt kissé bizonytalanul szólal meg. Másrésztől nagyon is biztosan, hiszen a lendület csupán a túlbeszélt és intellektuálisnak szánt részekben hagy alább. Kerekes Viktória a „felszarvazott” feleség, Lucienne szerepében a vallomásos és ösztönösebb pillanatokban találkozik a figurával, a kevesebb humor kevesebb kapaszkodót ad, a túlon túl sok és gyakran filozofi szöveg hamisan hangzik. Az előadásnak két „hülyéje” is van, bár Széles László Vatelinjére a régi bizonytalankodó „balek” megnevezés áll inkább, míg Debreczeny Csaba Pontagnacja valóban az önmaguk nagyságától ittas, így könnyen megvezethető „hülyék” csoportjába tartozik. Polgár Csaba szintén nehezen találja a házibarát Rédíllon önmagában is képlekeny és valóban nehezen megfogalmazható figurájának hangját. Az előszobában audienciára várakozó szürke elmésről kiderül, hogy csábító oroszán, míg egy valódi vadmacska (Armandine, Hámori Gabriella alakításában) lefáradt kiscicává nem változtatja. Földközeli és rendkívül élvezetes Csuja Imre és Kerekes Éva házaspárja, a hallássérült és epebajos asszony süketiségéből kerekednek ki az est legjobb és legkevesbé erőltetett poénjai, másrészt végre felvillan némi érzelem az agyalós humor után: megejtő az egymás

íránti odaadásuk. Takács Nóra Diána Maggie-je (Vatelin eltűkolt külföldi kalandja) angol akcentusával, vadállatszerű cserkészésével eredeti komika. Hasonlóan harsány színeket visz Bíró Kriszta a szoknyavadász Pontagnac feleségének alig megírt szerepébe. Még egy – kisebb – kérdőjel az előadásban: miért Pogány Judit játssza Rédíllon inasának kívülről és szóban is hangsúlyozottan férfi szerepét? Amennyiben erre nem utalnának, gondolhatnánk arra, hogy a nemtelen alkalmazott anyapótlék, esetleg olyan ősrégi „berendezési tárgy”, akinek sem nemére, sem nevére nem emlékszik már senki. De ilyenformán ez nem ad hozzá az alakításhoz, sőt elbizonytalanítja azt.

A játék többnyire leválik a közegről, az időnkénti és egyénekenkénti elemeltség

FENT:
Kerekes Viktória
(Lucienne) és
Debreczeny Csaba
(Pontagnac)

BALRA:
Pogány Judit
(Gérome),
Hámori Gabriella
(Armandine) és
Polgár Csaba
(Rédíllon)

Schiller Kata felvételei

mellett a parkettázott padló közelében marad. A csupa parketta díszlet jelentése kétséges még, hiszen a plafonon (bizonyos, a gravitáció okozta nehézségek okán) nem járnak a szereplők. Ha Feydeau-hoz hűen értelmezzük, akkor nyilván a felfordulásra és a kétarcúságra utal. Az örület a fejünk fölött leselkedik ránk, és a legrémissztöbb benne, hogy olyan anyagból készült, mint a biztosnak hitt talaj, amin állunk. Bármikor beköszönhet a káosz a szalonba (de akár onnan is megfoghatjuk, hogy bármikor ránk szakadhat a mennyezet). Amennyiben értelmezésünk helytálló, valamelyest az előadás egészére is utal: szemmel látható a sokrétűség, de a rétegek legalább fele nem szólal meg. A plafon mégis ráterpeszkedik az egész nappalira. Azaz előadásra. Bontani kéne, vagy megtörni a gravitációt.

**GEORGES FEYDEAU:
A HÜLYÉJE**
(Örkény István Színház)

Fordította: Hamvai Kornél. **Dramaturg:** Gáspár Ildikó.
Díszlet-jelmez: Izsák Lili. **Zene:** Lázár Zsigmond.
Rendező: Mácsai Pál.

Szereplők: Kerekes Viktória, Debreczeny Csaba, Széles László, Polgár Csaba, Bíró Kriszta, Takács Nóra Diána, Máthé Zsolt, Hámori Gabriella, Csujka Imre, Kerekes Éva, Pogány Judit, Mohai Tamás e. h., Ruzsik Kata e. h., Baksa Imre.

Ütőhangszeren játszik: Tömösközi László és Schlanger Tamás.